

Тютюнник Юрій Михайлович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
Полтавська державна аграрна академія

УДК 338.24

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Неплатоспроможність – це неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через відновлення платоспроможності [1].

Погіршення фінансового стану – процес поступовий, і тому доцільно розрізняти такі основні його стадії:

1) нестійкий фінансовий стан – тимчасові, незначні фінансові труднощі, наприклад, несвоєчасне повернення кредитів банку, затримка окремих платежів до бюджету й поставальникам тощо;

2) скрутний фінансовий стан – регулярна та значна несплата боргів, постійна неплатоспроможність унаслідок відсутності вільних грошових коштів;

3) критичне погіршення фінансового стану (банкрутство) – пов'язане зі збитковістю виробництва або його зупинкою, наявністю значної заборгованості, яку підприємство не має змоги сплатити.

Методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361) внесені зміни до методики визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності підприємств [2].

Діагностичний аналіз видів неплатоспроможності підприємства доцільно проводити в таких випадках:

- на підготовчому етапі: по-перше, з метою з'ясування фактичного фінансового стану, при цьому кількість звітних періодів визначається підприємством самостійно; по-друге, перед подачею заяви до суду, рівень платоспроможності при цьому розраховується не менше, ніж за 6 місяців до порушення справи про банкрутство, тобто за два останні звітні квартали;

- на етапі розпорядження майном – на дату порушення справи про банкрутство та на дату проведення зборів комітету кредиторів, на

яких визначатиметься можливість санації;

- на етапі санації – на дату початку виконання плану санації та потім щоквартально на кожну звітну дату аж до закінчення справи про банкрутство (на дату складання звіту керуючого санацією).

Після визначення строків проведення діагностичного аналізу необхідно встановити рівень неплатоспроможності.

Поточна неплатоспроможність – це фінансовий стан підприємства, коли на конкретний момент у зв'язку з випадковим збігом обставин тимчасово суми наявних у нього коштів і високоліквідних активів недостатньо для погашення поточного боргу, що відповідно до законодавчого визначення розглядається як неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі із заробітної плати, а також виконати зобов'язання щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Економічним показником ознак поточної неплатоспроможності ($\Pi_{НП}$) є різниця між сумою наявних у підприємства грошових коштів, їх еквівалентів, інших високоліквідних активів та сумою його зобов'язань, що визначається за даними форми № 1 «Баланс»:

$$\Pi_{НП} = ДФІ + ПФІ + ГК - ПК, \quad (1)$$

де $\Pi_{НП}$ – показник поточної неплатоспроможності, тис. грн.;

$ДФІ$ – довгострокові фінансові інвестиції (рядки 040, 045);

$ПФІ$ – поточні фінансові інвестиції (рядок 220);

$ГК$ – грошові кошти та їх еквіваленти (рядки 230, 240);

$ПК$ – позиковий капітал – довгострокові та поточні зобов'язання (рядки 480, 620).

Якщо підприємство на початок і кінець періоду, що аналізується, має позитивне значення $\Pi_{НП}$, то воно не є боржником і вважається платоспроможним. Від'ємний результат розрахунку $\Pi_{НП}$ свідчить про поточну неплатоспроможність суб'єкта господарювання.

Фінансовий стан підприємства, у якого на початку та наприкінці звітного періоду мають місце ознаки поточної неплатоспроможності, відповідає законодавчому визначенню боржника, що неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), протягом 3-х місяців після настання встановленого строку їх сплати.

Критична неплатоспроможність – це такий фінансовий стан під-

приємства, коли присутні ознаки поточної неплатоспроможності, коефіцієнт покриття менший 1, а коефіцієнт забезпечення власними засобами менший 0,1. Ознаки критичної неплатоспроможності відповідають фінансовому стану потенційного банкрутства.

Коефіцієнт покриття ($K_{\text{п}}$) характеризує достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів і визначається за балансом як відношення суми оборотних коштів (рядок 260) до суми поточних зобов'язань (рядок 620).

Коефіцієнт забезпечення власними засобами (K_3) характеризує наявність власних оборотних активів у підприємства, необхідних для його фінансової стабільності; визначається за балансом як відношення різниці між власним капіталом (рядок 380) і необоротними активами (рядок 080) до суми оборотних активів (рядок 260).

Якщо наприкінці звітного періоду хоча б один із зазначених коефіцієнтів ($K_{\text{п}}$ або K_3) перевищує його нормативне значення або протягом звітного періоду спостерігається їх зростання, перевага надається позасудовим заходам відновлення платоспроможності боржника або його санації в процесі провадження справи про банкрутство.

Якщо протягом терміну, що встановлений планом санації боржника, забезпечується позитивний показник поточної неплатоспроможності та перевищення нормативного значення коефіцієнта покриття (більше 1) за наявності тенденції зростання рентабельності, платоспроможність боржника вважається відновленою (відсутні ознаки потенційного банкрутства).

Надкритична неплатоспроможність – це фінансовий стан, коли за підсумками року коефіцієнт покриття менший 1 і підприємство не отримало прибутку. У такому разі задоволення визнаних судом вимог кредиторів можливе шляхом застосування ліквідаційної процедури.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (нова редакція) № 4212-VI від 22.12.2011 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua>.
2. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства / Затверджено наказом Міністерства економіки України № 14 від 19.01.2006 р. (у редакції наказу Міністерства економіки України № 1361 від 26.10.2010 р.) [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.